

1914 - 1918

1914 - 1918

Události za světové války jež trvala od 28. července r. 1914 do listopadu 1918

43

Nebude zajisté od místa a přispěje k porozumění událostem válečným, když vysvětlí se její příčiny, vznik a ukáže se na původce této děsné války, jaké až dosud svět neviděl. Jediným a pravým původcem této války – jak dokázáno – jest Německo; jemu má lidstvo co děkovati za hrozné spousty a barbarství, jež nejvíce Evropu stihly a jež nemají v dějinách sobě rovné. Německo připravovalo se na tuto válku již po mnoho let, ba možno říci, že již od r. 1871, od války francouzsko-německé, tedy přes 40 roků. Proč? Chtělo se státi první a největší mocností světa a chtělo na sebe strhnouti světový obchod, jež až do té doby držela Anglie. Všeobecně se uváděl za příčinu této války atentát v hlav. bosenském městě Sarajevě, dne 28. června 1914, při němž dva Srbové zastřelili rakouského následníka arcivévodu Františka Ferdinanda z Ezte a jeho choť kněžnu Hohenbergovou; avšak to byla jen vhodná záminka. Rakousko-Uhersko, spojenec Německa, ve skutečnosti však vazal jeho, vypovědělo na popud Německa válku Srbsku, z čehož pak vyvinula se válka světová. Rusko na obranu svého chráněnce – Srbska – ihned mobilizovalo; avšak Německo ihned (1. srpna 1914) vypovědělo jemu i Francii válku. Dne 4. srpna t.r. pak vypověděla Anglie válku Německu; teprve 5. srpna t.r. vypovědělo též Rakousko-Uhersko válku Rusku. Tak vypukla válka mezi trojdhodou (Anglií, Francií a Ruskem) a dvojspolkem (Rakousko-Uhersko a Německo). Později přidali se k dvojspolku ještě Turecko a Bulharsko, a ke trojdhodě ihned Belgie, Černá Hora, Japonsko a Rumunsko a r. 1915 Itálie – až dosud spojenec trojspolku-. Rakouská vláda dala 24. 7. 1914 Srbsku notu, v níž je vinila za vraždu sarajevskou, že podporuje velkosrbskou propagandu a žádala zadostiučinění takového rázu, že je Srbsko vůbec dáti nemohlo. Protože tedy Srbsko odpovědělo neuspokojivě, přerušeny s ním ihned diplomatické styky a vyhlášena mu válka. Bylo to památného dne 28. července 1914. Dne 26. července (v neděli o sv. Anně) 1914 nařízena nejprve částečná mobilizace (8 arm. sborů též z Čech) a pak 31. července t.r. úplná mobilizace. Jako obyčejně vydal císař manifest K národům svým „Mým národům!“. Hned 28. 7. zahájilo rakouské dělostřelectvo nepřátelství a bombardovalo bělehradskou pevnost. Také Německo hned 1. srpna 1914 nařídilo všeobecnou mobilizaci a obsadilo ihned Lucembursko; pak porušili neutralitu Belgie (slavnostně uznávanou i Německem) (toto porušení neutrality Belgie pobouřilo proti Německu celý vzdělaný svět), vojsko německé – proti všemu právu – vrazilo s neobyčejnou rychlostí do této země, přemohlo nepatrné vojsko belgické, zmocnilo se pevností: Lutychu, Namuru a obsadilo již 20. srpna t.r. hlavní město Brusel. Zároveň nastaly boje francouzského vojska s Němci v Alsasku, Lotrinsku, pak boje v Rus. Polsku, v Prusku; anglické vojsko vtrhlo pak do německých kolonií v Africe. Brzy pak napadlo i Japonsko-německou kolonii v Číně a dobylo jí. Tak se litice válečná rozšířila brzy nejen po Evropě, ale i do Asie a Afriky: rozrušila se válka světová. Bojováno však nejen na suché zemi, ale i na mořích: v Severním, Baltickém a Jaderském moři, ano až daleko v Atlantickém oceáně na jihu Ameriky.

45-52

Ježto vojska používala i válečných letadel, bojovalo se i vysoko ve vzduchu, ano později ponornými čluny i pod mořem.

Vypovězení války provázal všechen lid německý v Německu i v Rakousku a Maďaři ohromnými nadšenými projevy. V Berlíně, před sochou Bismarka, spálili sociální demokraté něm. rudá prapory, aby dali najevo, že jsou zajedno s celým národem německým. Válka měla vedle rázu hospodářského i ráz národnostní, byl to veliký boj Germánstva proti Slovanstvu.

Národ náš byl rozhodně proti válce, protestoval proti ní, neboť lid náš měl bojovati proti svým bratrům: Srbům a Rusům, kterým vždy přál a v poslední válce balkánské svou lásku

k nim velikými sbírkami a jinou pomocí prokázal. Měl bojovat proti svému přesvědčení – pro své nepřátele Němce a Maďary, kteří nás vždy jen utiskovali a pronásledovali. Vláda rakouská znala smýšlení lidu českého a proto počala všemocným terorem vystupovat proti nenáviděným Čechům. Především potlačovala tisk český, na 78 českých listů vůbec zakázala, na časopisy pak vycházející uvrhla nejprísrnější válečnou cenzuru.

Naši nejlepší lidé a vůdcové národa jako: V. Klofáč, dr. K. Kramář, dr. Al. Rašín a mnozí jiní zatčeni a žalářováni, Česká Obec sokolská rozpuštěna a jmění její zabaveno, její starosta dr. Scheiner rovněž uvězněn a tak dále. Národ náš zbavený vůdců a obklopený všude špehouny a denuncianty žil v zoufalé náladě. V této pochmurné, hrůzné době mnohý našinec kolísal a v zoufalosti měnil své smýšlení. Bylo patrné, co očekávalo národ náš, kdyby Německo a Rakousko-Uhersko bylo zvítězilo; byli bychom v tom případě odsouzeni k národní, politické a hospodářské smrti. Byl by nás stihl osud Slovanů polabských. Proto s utajeným dechem a úzkostlivě sledoval každý našinec události válečné, každý horlivě četl noviny a upřímně se radoval, když dočetl se v některém vítězství dohody (Angl., Francie a Rusko) a její spojenců. Bohužel z počátku a vůbec i později bylo takových zpráv poskrovnu, neboť cenzura je do tisku nepřipustila a jen z cizozemských novin se dostaly někdy ústním podáním mezi lid. Také lístky od vojínů z pole zvěstovaly někdy – umluvenými znamením – podobné události. Německo bylo na válku výborně připraveno, a proto císař Vilém řekl, že půjdou vojáci domů, dříve než spadne listí (do podzimu). Avšak stalo se jinak. Z trojdohody byla připravena na válku jen Francie, méně Rusko a nic Anglie, kdež nebylo ani všeobecné branné povinnosti, ale za plat najímání do vojska dobrovolníci a teprve během války všeobecná branná povinnost zavedena a zimní zbrojeno (Anglie byla vyzbrojena pouze jako námořní velmoc – obrovským válečným loďstvem). Anglický zahraniční ministr se proto vyslovil, že Anglie zasáhne do války plnou silou teprve ve 3. roce války; z toho bylo patrné, že válka dlouho potrvá. A skutečně válka trvala přes čtyři roky (do 11.11.1918), ač nikdo nevěřil, že by moderní válka při používání tak hrozných zbraní, při použití všech vymožeností vědy mohla tak dlouho trvati. Stalo se to tím, že postupem doby válka útočná proměněna ve válku posíchní. Vojska se totiž zakopávala a bojovala pak v opevněných (betonových) zákopech. Vojska používala v bitvách nejen válečných letadel, ponorných lodí (na moři), ale i vrhačů plamenů, jež všechno zničily a otravných plynů, jež se výstřelem zanášely na nepřítel. Z toho je patrné, jak ukrutných prostředků Německo vymyslelo, aby zvítězilo.

Rakousko-Uherskému vojsku podařilo se teprve 15. srpna 1914 přejíti řeku Sávu a vraziti do Srbska, kdež maďarské vojsko ukrutně řádilo: pátilo a vraždilo ženy, děti i bezbranné starce. Hrdinné vojsko srbské – mnohem slabší počtem – zprvu ustoupilo do hor, brzy však udeřilo na vojska rakous.-uhers., porazilo je a vyhnalo ze země. Tak muselo toto třikráte ze země utíkat.

Sotva se zmocnili Rakušané v prosinci r. 1914 opuštěného Bělehradu, již musili ho zase vykliditi.

Zvláště hroznou porážku utrpěli od Srbů 5. a 6. prosince 1914. Srbové zajali tu 265 důstojníků, 40 000 mužů, 22 lékařů a ukořistili 3 vojenské prapory, 73 polních děl, 21 houfnic, 5 velk. těžkých děl, 360 muničních vozů, 66 strojních pušek, 1 200 vozů trénu, 36 sanitních vozů, 2 polní lazarety, 2 000 koní, 32 polních kuchyní a pokladnu s 5 000 000 K. Srbové pak sami obsadili část Slavonic a Bosnu. Tak smutně skončila kárná výprava rak.-uher. do Srbska. Od té doby bojováno pouze mimo Srbsko – nejvíce v Bosně. Teprve v říjnu 1915 s pomocí německého vojska velikým náparem dobyt Bělehrad a zabráno pomocí zrádných Bulharů, kteří též z východu do Srbska vrazili – celé Srbsko.

Také na severovýchodě ve válce proti Rusku dařilo se zpočátku Rakousko-Uhersku a vojsko jeho vniklo do Rus. Polska, ale zanedlouho bylo i tu od Rusů poraženo a musilo ustupovati. Rusové rychle vtrhli do Haliče, dobyli Lvova i pevnosti Přemyšlu (prý nedobytné) (22. 3. 1915) a postoupili až ke Krakovu, na jihu pak karpatskými průsmyky do Uher až ke Košici. V Karpatech celý čes. pluk pražský č. 28 přešel i s hudbou k Rusům (později i část 36. pluku Ml. Bolesl.). Když bylo zle, musilo zase Německo vypomoci. Hrozným náparem dělostř. něm. u Gorlice byli Rusové (v květnu 1915) z Haliče znenáhla vypuzeni. V rusk. vojsku počal se jeviti nedostatek střeliva. Následkem obsazení Haliče Rusy mnoho obyvatelstva

haličského – hlavně židů – vystěhovalo se do Čech a Moravy, kde již beztak nastával nedostatek potravin.

Sotva však na Rakousko štěstí válečné trochu se usmálo, již vyvstal mu nový mocný nepřítel.

Dne 23. května 1915 vypověděla mu válku Itálie a tak musilo část svých vojsk z ruského bojiště poslati na novou frontu do již. Tyrol a Přímoří (na řece Soči), kdež vojsko v krajích kameninatých (bez vody) vedrem a žízni hrozně trpělo. Hrozné, krvavé boje byly zda sváděny, avšak Italové mnoho úspěchů zde neměli a marně se pokoušeli dobýti Terstu. Ba stalo, že v říjnu a počátkem listopadu 1917 Italové zatčeni pomocí Němců až daleko do Benátska k řece Piávě. Z válečného území v již. Tyrolsku a v Přímoří obyvatelstvo vystěhováváno a též většinou dopravováno do Čech, kde již velké množství válečných uprchlíků z Haliče bylo.

Těž do Třtice přišlo jich několik z již. Tyrolska.

Dne 30. 5. 1915 přiděleno do zdejší obce 14 uprchlíků italské národnosti z již. Tyrol (z okolí Rivy), kteří umístěni nejprv v hostinci p. F. Vágnera a pak v ob. úřadě. Dva z těchto ubohých psanců zde zemřeli. Pobyli tu skoro 4 léta.

(Rodiny Vecchi a Ischia) 5 dítek jejich chodilo zde do školy a naučily se dobře česky.

Dne 27. srpna 1916 vypovědělo Rakousku válku též Rumunsko. Obsadilo sice z počátku část Sedmihradska, avšak brzy bylo pomocí vojska německého vypuzeno; a no spojená vojska rakouská a německá obsadila potom i velikou část Rumunska s hlavním městem Bukureští (Rumunsko nebylo dostatečně připraveno).

Dne 21. listopadu 1916 zemřel v zámku Šenbruně císař František Josef, nedočkav se ukončení světové války, k níž dal podnět. Nastoupil pak na trůn Karel I. (syn arcivévody Otty), jako poslední Habsburkovec.

Ježto se válka protahovala do nekonečna a nebylo jisto, kdo bude vítězem, nabídky střední mocnosti čtyřdohodě mír (dne 11. prosince 1916), který však čtyřdohodou byl zamítnut a tak válka se rozzuřila dále.

Nejzuřivěji bojováno na frontě belgicko-francouzské – hájené vojskem francouzským, anglickým a belgickým -, kdež Němci zpočátku vítězně a rychle postupovali, obsadivše skoro celou Belgii a vzniknuvše rychle do severní Francie. Zdálo se již, že Němci zmocní se Paříže, avšak tu 8. září 1914 ve veliké bitvě na Marně od Francouzů hrozně poraženi a zpět zatlačeni. Veškerá jejich naděje, že válku s Francií rychle a vítězně skončí, byla tím zmařena a oni museli počítati s válkou poziční (v zákopech). Největší hrdinství prokázali tu Francouzové při obhajování pevnosti Verdunu, kterouž přes nejzuřivější útoky německé udrželi a tak postup Němců nadobro zastavili. Válka sice zuřila přes 4 roky, ale Němci přes všechny nesmírné oběti a ačkoliv i rakouské vojsko tu spolu působilo do Paříže se nedostali. Za to mstili se tím, že nejkrásnější a památné stavby – jako byla katedrála v Remeši a jiné – dělostřelbou schválně zničili.

V bitvách ve Francii svedených používáno „tanků“, ohromných to obrněných automobilů (vynález angl.), jimiž Němcům ohromné škody způsobeny. Když pak spojené státy Severoamer. popuzené potápěním bezbranných lodí (Lusitanie a mnohé jiné), na nichž mnoho Američanů zahynulo, vypověděli Německu válku (v dubnu 1917), bylo již jisto, že Německo hazardní hru svou prohraje. To se také r. 1918 v listopadu stalo.

Anglie napadla vojskem svým Turecko (spojence středních mocností) i v přední Asii. Vojsko angl. přešlo z Egypta pouštěmi Sinajskými do Sýrie a dobylo a obsadilo celou Palestinu (Svatou zemi). R 1517 zmocnili se Turci Jeruzaléma a po 400 letech opanovali ho Angličané. Dne 12. prosince 1917 vtrhl tam ang. generál Allenby se štábem svým. Rovněž z Indie posláno anglické vojsko proti Turkům do Mezopotámie, kterou též Anglie po mnohých bojích opanovala i s hlavním městem Bagdadem.

V Rusku, kdež byla vláda neschopna, spěly věci k převratu. V březnu 1917 vypukla v Petrohradě revoluce a nastoupila vláda revoluční. Car Mikuláš II. musil odstoupiti a celý rod panovnický odstraněn. Nastolena vláda (diktatura) Kerenského, jenž se však ukázal rovněž neschopným. V celém Rusku zavládla anarchie, podporovaná a živená Německem. Komunisté (bolševici) usilují o strhnutí moci vládní na sebe. Konečně Rus Isak Zederblum –

Lenin (prohlášený za zrádce) pomocí Německa se svou bolševickou stranou svrhl vládu Kerenského a zmocnil se se svým druhem židem Leo-Bronsteinem-Trockým vlády. Na to rozbuřila se občanská válka v celém nešťastném Rusku.

Rusko kapitulovalo a uzavřelo s Německem potupný mír v Brestu Litevském (9. února a 3. 3. 1918). Jak Německo hospodařilo v zabraných zemích, nejlépe je patrné z toho, že odvezlo z polských a ruských lesů mnoho milionu metrů dříví pro svůj průmysl a jiných věcí. Nyní mohli Němci skoro veškeré své síly vrhnouti na západ, ale bylo již pozdě.

Amerika byla již zcela připravena a pomocí její konečně čtyřdohoda zvítězila a krvavý císař Vilém musil utéci do Holandska. Také král Bulharů Ferdinand Kobung došel odplaty a sesazen. Císař Karel odstoupil 11. listopadu 1918.

A nyní v činnosti našeho lidu za osamostatnění. Národ náš, který již skoro 400 let úpěl pod krutovládou Habsburků (od r. 1526) a za všechny své oběti na daních i na krvi byl ubíjen, vycítil, že nastala doba, kdy třeba jednati. A díky Bohu našli se v pravou dobu mužové, kteří se obětovali pro osvobození vlasti. Hlavou veškeré činnosti této byl prof. PhDr. Tomáš Masaryk. Týž hned r. 1914 zajel dvakráte do Holandska, aby vyzvěděl, jaká je válečná a politická situace. Dne 18. prosince 1914 odjel pak nadobro do Švýcar, aby organizoval v cizině snahy po osamostatnění národa našeho. Jemu nadšeně pomáhali mužové naši jako především dr. E. Beneš, dr. M. R. Štefánik, dr. Lev Sychrava, amer. Čech Em. Voska, dr. Borský aj. Prof. Masaryk jmenován angl. vládou profesorem na londýnské univerzitě, když seznamoval Anglii s národem našim a jeho snahami. Pomocí prof. Arnošta Denise a dr. Štefánika jednal se státníky francouzskými a anglickými, aby je získal pro věc našeho osvobození.

V Paříži a pak v Rusku utvořena Československá Národní Rada, jež převzala veškeré záležitosti našeho boje v samostatnost. Presidentem jejím byl prof. Masaryk. Na jaře r. 1917 odejel Masaryk do Ruska, aby tam uspořádal činnost Národní Rady a organizoval utvořivši se legie československé. Působil v Kyjevě, v Moskvě i v Petrohradě, a to často s nebezpečím života. Když uspořádal věci v Rusku, kdež naši legionáři jako otce a vůdce si ho vážili, odjel v březnu r. 1918 přes Sibiř a Vladivostok do Ameriky. S ním odjel i první oddíl československých legií z Ruska přes Ameriku na frontu francouzskou, aby tu bojoval po boku Francouzů, neboť fronta ruská rozvrácena všeobecnou anarchií v Rusku. V Americe též organizoval Masaryk veškerou činnost amerických Čechů ku osvobození národa našeho. Působil a řečnil v Chicagu, v Nov. Yorku, v Elevelandu a jinde. Též jednal s prezidentem Wilsonem, kterého zcela získal pro naši věc. Všude byl s nadšením vítán a oslavován. Američtí naši krajané již před tím pracovali pro náš národ a působením Torzického a uč. Vojty Beneše konali velikolepé sbírky k vydržování našich legií ve Francii, v Rusku i v Itálii. Také vysílali a tvořili sami legie do boje s Němci.

„Maffie“

Mezi tím v Praze utvořeno tajné sdružení nadšených lidí našich zv. „Maffie“. Členy jeho byli dr. Masaryk, dr. Beneš, dr. Kramář, dr. Rašín, Klofáč, dr. Scheiner, dr. Šámal, Habrman, dr. Franta, Machar a mnozí jiní. Maffie vyzvídala zprávy o výrobě a množství střeliva a vál. výzbroje v Rakousku, jakož i o poměrech hospodářských, zásobovacích a politických a podávala je tajně trojdohodě a to často inserty smluvenými i v německých listech. (Pr. Togblattu a v „Bohemii“). Člen Maffie statečný br. Otčenášek, majitel elektrotechnického závodu v Praze, vynalezl zvláštní vzdušné torpédo a propašoval tento vynález přes hranice do Francie, kdež pak vzdušná torpéda s prospěchem používána, jakož i na ruské frontě. Zvláště však proslavil se tento odvážný vlastenec (Sokol) tím, že s nebezpečím života hledal a konečně našel u Prahy (nedaleko Břevnova a Košíř) státní telefonickou linku, jež spojovala Berlín, Vídeň a Pešt a kterou spojil s přijímací stanicí jím zřízenou v zahradním domku.

Tak zachycoval mnohé důležité státní hovory německé a rakouské, které pak tajně propašoval za hranice čtyřdohodě. Maffie vůbec udržovala stále styky se čtyřdohodou a dostávala cenné zprávy v zahraniční situaci, důležité zvláště pro naše politiky a poslance. Mimo to Maffie konala tajně všechny přípravy pro převrat u nás.

56-
57

Na frontách v Rusku, ve Francii a v Itálii utvořeny z Čechoslováků tam usedlých, většinou však ze zajatců a přeběhlíků z fronty rakouské československé sbory legií, které se všude v bojích s Němci vyznamenávaly bezpříkladnou neohrožeností a chrabrostí. (Z pluků čecoslov., které většinou přešly k Rusům neb Italům byly pluky č.28, 36, 88, č.7, č.8, 18 aj.) Jeden z prvních organizátorů čsl. legií (mimo dr. Masaryka) byl inž. Husák, pak J. Špaček, Boh. Pavlů, Šeba, Markovič, dr. Štefánik. Na frontě francouzské vyznamenali se zejména v bitvě u Amiens (v srpnu 1918). Vrchní velitel marš. Foch po bitvě sejmul nejvyšší svůj řád a připsal jej jménem angl. krále na prsa velitele Čechoslováků gen. Kadeřábka.

Pak defillovaly francouzské a anglické oddíly před českoslov. pluky. Ministr president franc. Elémenceau poklekl před praporem českosl. (ušitým od dam francozs.) a políbil jeho okraj. Nejčetnější byly legie čsl. v Rusku. Tu utvořeno z nich později 12 pluků vzorně vyzbrojených a opatřených 2 pluky jízdy, 4mi pluky dělostřelectva aj. Vše to vykonáno pomocí sbírek amerických Čechů a Čechů v Rusku a ve Francii. Pluky čsl. legií pojmenovány po slavných mužích našich: 1. pl. Mistra Jana Husa, 2.pl. kr. Jiřího z Poděbrad, 3. Jana Žižky, 4. Prokopa Velikého, 5. Masarykův, 6. Hanácký, 7. Tatranský, K. Havlíkův, Slad. Kozinův, Palackého, Štefánikův.

Nesmrtelnou slávu před celým světem vydobily si naše legie v památné bitvě u Zborova a Tarnopole (3. a 4. července 1917), kde 3 000 Čechoslováků prorazilo mohutným náparem trojnásobná opevnění Němců a dobylo 4 linie něm.-rakouských v hloubce 6 km se vším dělostřelectvem aj.

Sám generál rus. Brusilov chválil neobyčejnou chrabrost našich legií pravě: „Byvše opuštěni u Tarnopole naší pěchotou, bili se takovým způsobem, že celý svět by měl padnouti před nimi na kolena“. Vítězství legií u Zborova a Tarnopole dobyla nám též uznání 4dohody a s ním i naši budoucí samostatnosti. Když následkem anarchie v Rusku ruská fronta se zhroutila, chtěly naše legie přeplaviti se do Francie, aby tu bojovaly po boku Francouzů a Angličanů. Některé oddíly přeplavili se přes Severní led. moře a kolem Skandinávie do Francie, jiné přes Sibiř, tichý oceán a Ameriku, avšak potom návodem Němců odjezd jim zamezován. U Bachmače (10. – 12. března 1918) napadli Němci s velikými silami naše legie hledíce je zaskočiti a zničiti, veliká kořist padla našim do rukou. Vrchní velitel bolševiků děkoval Čechoslovákům. Avšak odstěpenci, komunisté čeští v Rusku: Muna, Knoflíček, Hais aj. pracovali proti výpravě legií z Ruska do Francie. Legionářům samým namlouvali, že Masaryk je prodal vládě německé, že bude jejich loď torpédována a potopena, Trockému pak vyličovali legionáře naše jako zpátečníky, protirevolucionáře, přívržence carismu, ačkoli tito do ruských poměrů se nevměšovali a chtěli volně odejeti.

V rusk. legiích českoslov. sloužili odsud:

Ant. Pucholt (z č.80) kapitán u pluku 4.

Ant. Kořán (č.11)

Ifgnác Fuchs (č.132)

Václ. Frolík (č.81)

Konečně bolševická vláda dovolila jim odjezd pod podmínkou, že odevzdají zbraně, až na nepatrný počet k sebeobraně. Naši odevzdali tedy s těžkým srdcem v Penze zbraně, koně, automobily aj. věci ukořistěné na Němcích. Avšak bolševická vláda (na přání Němců) vzdor tomu nedostála svému slibu, počala legie pronásledovati, vlaky zdržovati a proti nim bojovati. Tak musili si naši těžce a z počátku skoro bezbranní probíjeti cestu z Ruska. Svedeno bezpočet bitev a potyček s bolševiky a s organizovanými, ozbrojenými tlupami německými a maďarskými ze zajatců utvořenými, v nich naši vždy zvítězili a to i proti velikým přesilám a ukořistili množství zbraní a válečného materiálu.

Ba v září 1918 zmocnili se i zlatého bolševického pokladu ruského (= 18 vlaků zlata, stříbra a platiny v ceně 670 milionů rublů), připraveného k vývozu do Německa, jež však později opět Rusům vrátili. Tak za stálých bojů se zákeřnými bolševiky zabrali konečně a obsadili

celou ohromnou trať sibiřské dráhy až do Vladivostoku (přes 6 000 km).

Tím zabráněno Němcům vniknouti (dle plánu) přes Asii do anglických osad a zásobovati se tudy. Tyto hrdinské činy našich vojsk nemají v dějinách příkladu a celý svět o nich s obdivem a láskou mluvil. Anglická vláda zaslala Nár. Radě Československé v Paříži blahopřejný přípis děkujíc za neocenitelné služby tyto s poznámkou, že jich nikdy nezapomene. Činy tyto i ostatních legií čsl. vynutily uznání celého světa a tak slavnostně uznán samostatný českoslov. stát Francií (dne 29. června 1918) a v srpnu 1918 Anglií.

Vláda bolševická bála se, aby Čechoslováci na svém vítězném pochodu Ruskem a Sibiří neosvobodili uvězněného cara Mikuláše II. a proto dala jej i s rodinou zastřeliti v Jekatěburku (16.7. 1918). I lid ruský vděčně vzpomínal pomoci a ochrany, již mu legie poskytly a s radostí je všude vítal. Ohavnou skvrnou v dějinách čes. bude jednání části bolševických Čechů v Rusku, kteří s německými a maďarskými zajatci bojovali proti svým vlastním bratrům.

Události zdejší

Nyní přihlédněme konečně k událostem v místě našem po dobu války:

Ježto již od r. 1878 (od okupace Bosny a Hercegoviny) nebylo války, působilo vypovězení války děsivě na mysl lidu. Bylo to v neděli (na sv. Annu) dne 26. července 1914, kdy rozletěla se bleskurychle po dědinách a městech našich děsná zpráva, že vyhlášena jest mobilizace, že hrozí válka.

Skutečně toho dne po poledni přijel do naší obce automobil s úředníky ze Slaného, kteří přivezli rozkaz mobilizační: do 48 hodin měl každý voják 1. výzvy dostaviti se ke svému pluku. Zároveň objevily se na rozích žluté plakáty mobilizační, kde vyznačena podrobnější nařízení. Nastal nárek a bědování rodičů, žen i dětí v rodinách, kde měl někdo rukovati. Byl to smutný den. Ještě smutnější chvíle nastaly druhého dne, když se rukující chystali k odjezdu. U brány k Novému Strašecí zastavil se ještě jednou hlouček nešťastníků obtížených zavazadly, ranci a kufříky, aby se ještě jednou a snad naposled rozloučili se známými a přáteli. Kdož ví, kdo z nich se vrátí, mnohý snad více svou rodnou obec a své drahé nespatri. Mnohý z nich snad své kosti složí v daleké cizině. Mnozí doprovázeli své drahé až do nádraží Novostrašeckého, kdež nahromadily se zástupy lidu. Hle již vlak přijíždí. Vojáci se slzami v očích nastupují, ještě jednou s „Bohem“ a již vlak se hýbá, vzdaluje, mizí v dálce a s ním mnozí navždy.

Krátce po 1. výzvě rukuje 2. výzva vojáků (do 35 r.) a pak již osoby starší = domobrana. Moloch válečný však potřeboval stále nových obětí, a proto odvody jsou na denním pořádku, skoro každého druhého měsíce. Když pak ještě mužstva se nedostává, rozšířená císařským nařízením (neboť říšský sněm uzavřen) vojenská povinnost od 18. roku do 50. a pak až do 55. roku. Zároveň rekvírovány povozy s potahy, automobily a všechna možná vozidla. Mosty a tunely obsazeny vojens. stráží. Pusto a smutno jest v dědinách a zatím nastávají žně. Smutné jsou to žně, neboť nejlepší síly (muži a mladíci) odešli na vojnu. Často zbývá ve stavení jen žena opuštěná s dětmi. V této hrozně době vypomáhá na polích, kdo jen může. Velice vypomohli někde skauti a Sokolové. A tak po mnohých nesnázích šťastně úroda sklizena. Na dolní návsi postavena parní mlátička a úroda hned se mlátí.

Hned při první zprávě o nastávající válce nastal poplach mezi lidem. Každý kvapem se zásobuje potravinami, solí a jinými potřebnými věcmi, které někteří nespatri obchodníci ihned velice zdražují. Lidé ukládají si stříbrné a zlaté mince, vybírají si houfně vklady z peněžních ústavů, nastává nouze o drobné peníze.

Ze 700 obyvatelů naší obce rukovalo celkem as přes 100 mužů. Z těch padlo nebo stali se nevěstnými a nevrátili se více 26.

60-
62

† Padlí a
nezvěstní

**Budiž jim ta cizí
země lehká a
budiž jim
zachována čestná
nehynoucí
památka!!**

První padlí byli:

Kar. Eichelman (ženatý, otec 3 dětí, hlídač ve dvoře) a Jos. Drábek (svob. kočí z č.118), kteří zahynuli na srbské frontě. (Tento pochován v Záhřebě)

Další jsou: Frant. Čečrle (svob. strojník z č.124), Alois Urban (svob. syn obuvník z č.127), Václav Truksa (svob. syn rolníka z č.7), Josef Zima (žen. syn rolníka z č. 39), Kar. Janovský (žen.domkář z č. 7 – 2 sirotci), Václav Novotný (svob. dělník), Ludvík Zima (žen. horník z č.4 – 2 sirotci), Ant. Fencel (dělník), Ant. Mudra (čeledín), Frant. Rosenbaum (žen. rolník z č.1 – 3 sirotci) na frontě rus. (na Stochodu) u Melnice, Kar. Hejda (svob. 18letý syn roln. z č.8) na Soči 1917, Rudolf Frolík (svob. 18letý syn roln. z č.81), (oba pochováni v Nabrezině), Kar. Mudra (18letý syn roln. z č.9), pochován v Gorgo di Chiesa v Itálii, Josef Patera (svob. syn šafáře č.12), Robert Truksa (svob. z č.36), Ant. Pavlíček (svob. zedník z č.44), Frant. Bříza (svob. kočí ve dvoře), Gustav Černý (svob.krejčí z č.98), Ant. Libecajt (žen. Kovář z č.103 – 1 sirotek), Ant. Urban (svob.z č.112),Frant. Hes (svob. obuvník z č.19), Václav Fousek (svob. syn mlynáře z č.48), Josef Holík (svob. z č. 79).

Z těchto jmenovaných jest 6 nezvěstných, o nichž se vůbec neví, kde zahynuli. Občan Ludvík Zima (č.4) ztratil ve válce všechny tři syny. Z odvedených mužů někteří zproštěni vojens. povinností, všichni horníci pracující v dole v Rynholci též osvobozeni. Z padlých uvést dlužno ještě býv. zdejšího učitele Miloše Hluchého (1 sirotek), jenž padl v bitvě na Soči (5. 6. 1917) a pochován v Nabrezině (Přímoří).

Z mobilizovaných Jos. Kořán (č.83) se oběsil v lese u Budského mlýna (1914). Zahynuli zanechali celkem 13 sirotek a 4 vdovy. V r. 1915 odvedeni též oba mladší učitelé zdejší školy, tak že říd. učitel musil nějaký čas učit střídavě všechny 3 třídy sám. V mnohých místech musily býti školy zcela zavřeny, poněvadž veškerí učitelé rukovali. Jinde opět proměněny školy v lazarety. Ježto Anglie a Francie hned počátkem války svým válečným loďstvem zavedly přísnou blokádu Německa i Rakouska, zamezily tím veškeren dovoz do Německa i do našich zemí, které přece jen byly odkázány na přívoz obilí z Ruska a z Ameriky, jakož i jiných potřebných výrobků a surovin pro domácí průmysl. Proto nařízeno co nejvíce šetřiti potravinami, do chleba musilo se (neb mělo se) dle nařízení dávat jen 70% mouky žitné a pšen., ostatní mělo se doplniti moukou ječnou a kukuřičnou. Mimo to zkrmování obilí dobyt看 zakázáno, aby se co nejvíce obilí ušetřilo. Obce se zásobovaly obilím, moukou, solí aj. potřebnými věcmi a všude zřizovány aprovizační, čili zásobovací komise, které měly se o zásobování obce potravinami starati. Též všude zřizovány žňové komise, které měly dohlížeti, aby úroda se řádně sklídila a aby veškeré pozemky byly včas osety. Zároveň nařízeno, aby se především všude síly obilniny: žito, pšenice, ječmen, oves, hrách a sázely co nejvíce brambory.

Těž naše obec zakoupila hned na jaře r. 1915 větší zásobu žita a pšenice (as 100q), aby mohlo veškeré obyvatelstvo býti zásobeno. Obilí bylo semleto a mouka na ob. úřadě (v režii obce) prodávána. Avšak následkem stálých rekvizic pro vojsko počal se již na jaře 1915 jeviti nedostatek obilí, mouky aj. potravin. Aby se tedy vystačilo do nových žní, nařízeno zjištění zásob, obilí, mouky a mlýn. výrobků. První soupis proveden obchůzkou po staveních dne 28. února 1915 a druhý dne 25. května 1915. Každý přednosta domácnosti musil na zvláštním archu přiznati, kolik má vymláčeného a nevymláčeného obilí, kolik mouky atd. Ponecháno mu potřebné množství pro výživu osob v domácnosti a na seti a ostatní musil odevzdati státu. Zatajené a nalezené obilí aj. zabaveno a přednosta domácnosti trestán velikými pokutami.

Tak odvedla zdejší obec r. 1915 k zásobování jiných obcí – hlavně měst – 47q pšenice, 93q žita, 13q ječmene a 8q mouky. Zároveň proveden dle úř. nařízení v květnu r. 1915 soupis domácího užitkového dobytka.

Při tom napočteno ve zdejší obci: mlad. hovězího dobytka 226 kusů

krav 267 –,,–,

volů 48 –,,–,

vepřů 125 –,,– a

koz 48 –,,–.

To byly přípravy k rekvírování dobytka.

V březnu r. 1915 zřízen vládou v každém hlavním městě zemský válečný obilní úřad, jemuž

podřízeny okresní obilní úřady v místech okr. hejtmánství. Císařským nařízením dány všude veškeré zásoby obilí, mouky aj. pod. „uzávěru“, to jest obchod obilím a moukou prohlášen monopolem státním. Nikdo nesměl obilí samostatně prodávati ani kupovati.

Dnem 22. srpna 1915 počínaje směl se chléb a mouka prodávati pouze na úředně vydané chlebové lístky opatřené razítkem obecním. Denní dávka (na 1 den a 1 osobu) stanovena pro osoby těžce pracující na 320g mouky, čili 375g obilí, pro osoby lehce pracující 200g, čili 250g obilí. Později tyto dávky značně zmenšeny (naposledy 1918 vyměřeno pro 1 osobu denně: asi 2 brambory, 71g mouky, 35g masa a 180g chleba).

Obec zdejší dostávala poukazy na mouku až ze mlýnů v Slaném, v Královicích aj.

Zpočátku dodávána k prodeji obchodníkům, později prodávána v ob. úřadě.

Venkovan, pokud mohl, tuto dávku si ovšem zvětšil, hůře bylo v městech lidu chudému. Na ústřížek chlebenky* (35g) bylo možno obdržeti u pekaře 1 housku.

* 1 chlebenka:

Za příčinou kontroly sklizně rolníkově nařízeny přede žněmi soupisy osevu. Každý hospodář musil závazně přiznati, kolik má seto kterého obilí, luštěnin, kolik je pícnin, bramborů, řepy, luk, zahrad atd. Podle tohoto vyměřen mu kontingent, čili kolik má čeho odvésti státu.

Soupis osevu r. 1916 jevil se zde takto:

Pšenice ozimní: 369,5 korce; pšenice jará: 55,3 korce; žito ozimé: 458,25 korce; ječmen: 124,3 korce; oves 367,2 korce; hrách 37,25 korce; víkev 69 korců; směska k uzrání 107 korců; směska na zel. krmení 54,40; jetele a vojtěšky 415 korců; brambory 354,2 korce; cukrovka 52,4 korce; krmná řepa 36,2 korce; chmel 7,5 korce; úhor (neoseto) 14,4 korce; luk 250,4 korce.

Soupis osevu r. 1917: v hektarech = 3 ½ korce

Pšenice ozimná	Pšenice jará	Žito	Ječmen	Oves	Směska	Hrách	Víkev čistá
124,84 ha	9,75	138,63	32,06	101,60	55,88	12,75	11,14
Brambory	Krmná řepa	Cukrovka	Jeteliny	Čistý úhor	Zahrady	Louky	Pastviny
84,56	21,10	7,26	115,63	1,67	13,03	78,83	8,99
Rybníky	Soukr. cesty	Veřejné cesty	Neplodná půda	Zastav. plochy	Mák	Chmel	
24,99	2,34	17,56	8,62	8,25	0,21	0,24	

Rok: 1918 v ha

Role	Luk	Zahrad	Pastvin	Rybníků	Stav. pozem.	Neplod. půdy	Drobné hospod.	Půda daně prostá	Výměr celého ob. katastru
	720,97	70,13	27,31	11,69	24,69	7,55	0,06	0,56	20,93
	= 883,89 ha								

Samozásobilitelé = pěstitelé obilí směli si dáti semlíti úředně ustanovené množství obilí jen na mlecí výkazy, které vydávány na 1 měsíc na množství obilí vypadající na počet osob v domácnosti stravovaných. Rovněž na šrotování obilí vydávány šrotovací výkazy. Mlynář nesměl (či lépe řečeno neměl) přijímati více obilí než na mlecím výkazu poznamenáno. Ve mlýnech objevovali se nenadále komisaři z okres. obilního úřadu, kteří revidovali přísně obilí ve mlýnech a porovnávali je s mlecími výkazy. Mlynáři, kteří měli obilí nekryté mlecími lístky bývali citelně pokutováni, někdy dokonce mlýn býval uzavřen. R. 1915 stanovila vláda pro novou úrodu tyto maximální ceny:

Za 1q pšenice 34 K, žita 28 K, ječmene pivov. 28 K, ječmene a ovsu 26 K, pšenič. mouky 68 K, pš. mouky na vař. 58 K, jednotné žitné 42 K. Maximální ceny cukru homol. za 1kg: 86 h až 96 h, kostkového 92 h až 1,02 K, bramborů na venkově 9 K, v městech 14 K.

Z bramborů zakázáno vyráběti líh. Rovněž na cukr zavedeny lístky (cukřenky) a na 1 osobu na měsíc stanoveno 1 ¼ kg cukru. Později nebylo cukru a slazeno cukerinem, medem, syroblem.

Ježto stát rekvíroval pivovarům ječmen a později i slad, bylo vařeno jen málo piva.

V hostincích nebylo již piva, leda v některý den; konečně nařízeno, že má každý host dostati pouze 1 půllitr piva (1 litr za 52 h; pak stále zdražováno). Hostince směly býti otevřeny pouze od 7h do 10h. R. 1917 zrekvírován pivovarům všechn slad, pivovary většinou zavřeny. Jen některé vařily pivo místo ze sladu z náhražek, totiž z pýru, jež zakázáno pálití. Za 1q čistého pýru platily pivovary až 30 K. Těž vařeno pivo z krků řepových. Jaké to bylo pivo, netřeba povídati. Každé obci uloženo odvésti státu určitý kontingent obilí ze sklizně.

Aby bylo patrné, jak kontingent tento vyměřován, budiž tuto uvedeno, kolik měla naše obec odvésti obilí aj. r. 1918: Pšenice 700q, žita 900q, ječmene 50q, ovsu 200q; celkem 1850q obilí a 1230q bramborů; mimo to 280q sena a 876q slámy.

Mimo to zvláště měl odvésti velkostatek zdejší: 250q pšenice, 350q žita, 90q ječmene a 53q ovsu; celkem 745q obilí. Ježto obilí, jež mělo býti dodáno, špatně se scházelo a mimo to – následkem snížení dávky obilí na osobu – měli mnozí přebytečné obilí odevzdati, konány stálé soupisy zásob a domovní prohlídky. Z dávky úřední nemohl nikdo býti živ, nadtož dělník, který musil těžce pracovati, a proto lidé schovávali zásoby obilí a mouku aj. kam jen mohli, aby je pro sebe zachránili (pod podlahu, pod střechu, do tajných skrýší ve zdech, do stohů atd.). Nastaly přísné prohlídky komisařů obilních za asistence vojáků, kteří prohlédali celý dům, stodoly, chlévy, stohy aj. Prohlídky tyto bývaly postrachem lidu. Než nastaly toužebně očekávané žně, bývalo jich vždy několik, jen aby se na lidu něco vymačkalo.

Na druhé straně však vyváženo z Čech obilí, brambory, ovoce a jiné potraviny do Německa, do Rakouska a do Vídně bez závady. Měli jsme býti vyhladověni. A skutečně již přicházel k nám – nejvíce však do měst – strašlivý host – hlad.

Lidé v městech měli sice lístky (chleбенky), ale nebylo obilí, mouky, chleba aj. Hladem, podvýživou hynuly nejvíce děti, starci, ale i jiní v městech houfně. Úmrtnost tuberkulosou řádila tu hrozně. Čím blíže ke žním, tím větší nouze a nedostatek ve všem. Lidé z měst, aby zachránili životy, houfně vyjížděli do vesnic, často mnoho mil vzdálených, aby scháněli co se jen dalo: obilí, mouku, chléb, brambory, mléko aj. Bud' Bohu žalováno, že v této hrozné době našli se na venkově lidé, kteří tyto ubožáky hanebně odírali žádajíce ceny hrozné (bochník chleba až 15K). Když neměli tito ubozí lidé již peněz – byli to nejvíce z rodin úředníků, učitelů a jiných gážistů – nabízeli za potraviny šperky, šatstvo, prádlo aj. věci, tak že mnohý zbavil se všeho, aby jen uhájil holý život.

Na venek však dojížděli z měst i mnozí lichváři, kteří skupovali potraviny za jakékoliv ceny, aby je pak v městech za lichvářské ceny prodávali. Proto na nádražích počalo četnictvo lidem prohlížeti zavazadla a zabavovati potraviny. Bohužel ale postižení byli často právě ti nevinní, kteří potraviny pro rodinu a děti za drahé peníze těžce sehnali. Pekařům zakázáno pečení bílého pečiva, takže po celou válku nebylo housek, rohlíků aj. pečiva, ač v Uhrách a v Německu všeho toho se dostalo. O vánocích a svátcích nesměli (či spíše neměly) se péci vánočky, bochníčky aj.

Na jaře hladoví lidé z měst vyjížděli na venek a vykopávali zasazené sazenice bramborů, ve žních přicházeli, aby si nasbírali klásků; mnozí kradli v noci brambory.

Hned r. 1915 počato také s rekvírováním dobytka. Každého měsíce nařízeno obci odevzdati

10 a více kusů dobytka, které hospodář musil mimo to odvésti na nádraží, kdež předáno vojenské a civilní komisi za poukázku, na kterou vyplaceny v okr. hospodářské záložně v Nov. Strašecí peníze. Z počátku šetřeny dojně krávy, avšak později došlo i na ty, tak že chlévy se pomalu prázdnily. Nebyly to však jen dodávky pro vojsko, ale náš dobytek vozen houfně do Rakous, alpských zemí, kde šetřen dobytek a do Německa (každého týdne z Čech přes 20 000). Měli jsme býti úplně vysáti. Jaký div, že nastal brzy veliký nedostatek mléka, masa, másla a tuků vůbec (ač lidé měli tučenky* – lístky na máslo a sádlo). Bylo to hlavně v městech, kde těchto potřeb vůbec nebylo lze dostati, a proto se kupovaly na venkově za veliké peníze. Mléko bylo v městech vůbec vzácností, čímž zvláště trpěly menší dítky. Ježto řezníci a uzenáři neměli co prodávati, zavírali krámy.

* 1 tučenka:

K R A J I N Ě Č I S K É .
V ý k a z o s p o t ř e b ě s y r o v ý c h t u k ů , t u k o v ý c h v ý r o b k ů a s t ō l n ě c h o l e j ů
o d 1 3 . 1 0 . a z v ě c e ů d 9 . 1 1 . 1 9 1 6 .

Pro rozumné minist. nařízení ze dne 30. srpna 1916, č. 276 ř. z., považují se za syrové tuky: nevyškářené tuk (tuhlé i tekuté) z hovčelby a vepřového špíka, ovčí a drůbeže; za tukové výrobky: čisté tuky vyrobené ze syrových, pak slanina v jakémkoliv spracování, převařené máslo, rostlinný tuk, margarín a umělé jedlé tuky.

Prodej dovolen en oddělení se přiměřený ústřížek.
Neupřesněno. – Pálink zakázán.
Neuposlechnutí trestce se na požádání až do 5000 Kč vězenním až do 6 měsíců, případně ztrát. Živnostenského oprávnění.
C. k. ministerstva.

1/4 dávky tuku na 1. týden	1/4 dávky tuku na 2. týden	1/4 dávky tuku na 3. týden	1/4 dávky tuku na 4. týden
1/4 dávky tuku na 1. týden	1/4 dávky tuku na 3. týden	1/4 dávky tuku na 3. týden	1/4 dávky tuku na 4. týden
1/4 dávky tuku na 1. týden	1/4 dávky tuku na 2. týden	1/4 dávky tuku na 3. týden	1/4 dávky tuku na 4. týden
1/4 dávky tuku na 1. týden	1/4 dávky tuku na 2. týden	1/4 dávky tuku na 3. týden	1/4 dávky tuku na 4. týden
1/4 dávky tuku na 1. týden	1/4 dávky tuku na 2. týden	1/4 dávky tuku na 3. týden	1/4 dávky tuku na 4. týden
1/4 dávky tuku na 1. týden	1/4 dávky tuku na 2. týden	1/4 dávky tuku na 3. týden	1/4 dávky tuku na 4. týden

Naríženy v týdně 2 bezmasé dny, kde nesměl nikdo maso požívat, v čemž se přesvědčovaly létací komise, které přestupky pokutovaly. Nabylo však většinou třeba nařízení v bezmasých dnech, neboť v rodinách byly bezmasé dny napořád a jen pod rukou maso draze kupováno. Také v hostincích nikdo obědu neb večere nedostal, poněvadž masa nebylo. V hostincích pila se limonáda (pochybné jakosti) místo piva nebo také drahé a špatné víno; proto hostince pustly.

Obec musila státu vydati skoro všechny dobytek a sama maso neměla. Když chtěla si opatřiti maso musila žádati u okr. hejtmanství o porážkový list, na který povoleno „milostivě“ jednou za onoho času poraziti 1 kus dobytka pro celou obec. Jinak to bylo vůbec zakázáno. Následkem nedostatku dobytka (a tudíž i hnojiva) a úplného nedostatku umělých hnojiv nemohla se pole náležitě hnojit, a proto každým rokem byla sklizeň chudší, neboť pole mimo to špatně obdělávána. Objevil se však i další následek. Během dlouhé války nastala veliká nouze o kůži, které naposled vůbec nebylo. Ceny obuvi velice se zdražily až vůbec nebylo skoro žádné kožené obuvi. Podrážky nahrazovány dřevem, nosila se obuv s dřevěnými podrážkami; dospělí i děti v městech i na venkově chodili namnoze v dřevěných opáncích. Po ulicích a na cestách ozývá se klapot dřeváků a prkének opánců. Ku všeobecné nouzi potřeb životních přidružila se brzy též nouze o uhlí následkem menšího těžení a stálého vývozu do Německa. Již v zimě r. 1915 objevil se všude nedostatek uhlí, který stále stoupal. Vydány lístky na uhlí (uhlenky) a ustanovena úřední dávka, uhlí na týden nejprve 25kg, později jen 20kg, ale mnozí dostali pouze 8kg uhlí, aby si zatopili a uvařili. Neřízeno topiti teprve 15. října. V městech bylo viděti dlouhé fronty (=řady) lidí namnoze bídně oděných i ubohých dětí před krámy uhlířů za velikých mrazů tisknoucích se do zástupu, aby se ohřály a přeskakujících z nožky na nožku. Trpělivě tu stáli tito promodralí ubožáci s hladovým žaludkem třeba několik hodin na uhlí, těšíce se, že se zatopí. Tu však se hlásí, že je vyprodáno. Zklamání, zoufalí, potácejíce se domů do mrazivých světnic. Podobné „fronty“ byly v městech u obchodů s potravinami, u řezníků a všude, kde se prodávalo.

Na venkově přinesl si lid v nouzi z lesa aspoň kousek dříví a zatopil si a uvařil teplé jídlo, avšak v městech bývaly mrazivé, studené světnice a hladové žaludky údělem tisíců lidí.

Následkem nedostatku uhlí vyučování na většině škol v zimě zastaveno (zde na štěstí po

celou dobu války vyučováno, poněvadž uhlí opatřeno), divadla zavírána, plynárny zastavily výrobu plynu, elektrárny nemohly vyráběti sílu elektr. Nařízeno svítiti plynem jen několik hodin a tak zůstaly ulice pusty, bez osvětlení; nebylo ani petroleje, ani svíček. Elektrické dráhy zastavily provoz, ano i dráhy (železn.) neměly uhlí. Nařízeno, aby obecnstvo obmezilo své cestování na nejnnutnější. Dráhy sloužily v první řadě vojenské dopravě a jen co místa zbývalo, dopřáno obecnstvu.

Pro nedostatek uhlí zavírána i divadla a jiné zábavné podniky. Také plesů vůbec nebylo. Hned na počátku války nastal veliký nedostatek drobných peněz. Proto namnoze lidé trhali 2korunové papírové bankovky na půlky, aby mohli dáti zpět. R. 1916 dal stát do oběhu nové „železné“ 20haléře a později i 2haléře. Následkem zamezení přívozu kovů a pro obrovskou jich spotřebu ne dělové a jiné střely, objevil se již r. 1915 veliký nedostatek kovů, hlavně mědi, cínu aj.

Za tou příčinou vláda rekvírovala v továrnách, v obchodech a dílnách všecky zásoby kovů a kovových předmětů. Když to nestačilo, zabavovala v domácnostech všecko možné mosazné, měděné, cínové, hliníkové aj. kovové náčiní a nářadí: zábradlí, střechy, plechové svícný, měď. pláště kamen, kotli, mosazné tyče, tácky, věšáky, hmoždíře, kliky (dveří), které nahrazovány železnými, cínové rourky pivní hostinským, vedení hromosvodů, píšťaly varhan, kostelní náčiní a konečně došlo i na zvony, staré to památky umění zvonářského našich předků. Tak mnohá vzácná památka ze starých kostelíčků k nenahraditelné škodě naší vzala za své a nikdo z biskupů neozval se proti tomu.

Rekvírování zvonů ve Třtici

Brzy došlo i na náš kostelíček, který měl ve velké věži dva pěkné zvony veliké a v malé dva malé zvony. 72

Dne 20. února 1917 po poledni zahlaholily veškeré zvony zdejšího kostela – jako na rozloučenou – naposledy. Na to – za velkého sběhu lidí z celé vsi – sňat z velké věže menší starobylý zvon „Josef“ (250kg) a z menší věže umíráček (15kg). Dne 26. listopadu r. 1917 vzat nepozorovaně z menší věže ještě druhý zvon tam zbylý, jímž se zvonilo poledne a klekání. Všecky tyto 3 zvony dopraveny do Vídně k roztavení k účelům vojenským. Tak zbyl tu ve velké věži pouze 1 zvon („sv. Trojice“), jímž nyní zvoní se všecko.

Následkem zamezení dovozu kůže, vlny, bavlny a rozličných jiných látek a surovin do našich zemí nastal čím dál tím větší nedostatek obuvi, šatstva i prádla. Ceny jich stouply nesmírně (pár bot níž. 100 a více korun, košile přes 100 K, oblek několik set K) a naposledy nebylo lze vůbec ničeho dostati. 73-75

Stát dal sepsati v obchodech veškeré látky i hotové prádlo a šatstvo a vše dal pod uzávěru. Obchodník to nesměl prodati, bylo to vyhrazeno pro vojsko a nemocnice. Lidé chodili v posledních chatrných šatech, které nebylo čím spraviti, neboť nebylo nití (šatstvo i provazy robeny z papíru).

Haličtí židé za svého pobytu v Čechách nejen, že nás vyjídali, ale odměnili se nám též tím, že skoupili tu veškeré nitě a odvezli je pryč (špulka nití platila se až 50K). Chatrné, často obnošené šaty vydávány v ústřednách pouze na lístky (šatenky) za drahé peníze. Ježto nebylo co prodávati, byly obchody se střižným zbožím a látkami většinou zavřeny.

Brzy nastal i v armádě veliký nedostatek prádla a látek, a proto na popud úřadu pro válečnou péči konány po domech sbírky prádla, vlněných a bavlněných hadrů (z nichž robeny nové látky), kaučuku aj. věci. Tato žebrota byla známkou, že události válečné schylují se pro stát k smutným koncům. Tyto a mnohé jiné sbírky vykonávaly dle úř. nařízení školní dívky za dozoru učitelstva. Tak sbíraly šk. dívky ostružinové a jahodové listí (pro vojsko v náhradu za čaj), kopřivy (na látky), kosti (na hnojivo), lesní plody: bukvice, žaludy (jako náhradu za kávu* – kávy vůbec nebylo, místo ní lidé pražili ječmen, žito, žaludy aj.), kaštany, chrousty (na krmivo), semena pícein a trav, léčivé rostliny aj.

* 2 lístky na kávu:

Kuřákům nastaly zlé časy, nebylo ani tabáku. V náhradu za tabák sušeno listí bukové, březové, bramborové aj. mícháno do tabáku. Za drahé peníze kouřili lidé špatný tabák, a proto kouřili místo tabáku nejrozmanitější listí sušené: třešňové, bramborové, podbělové aj. Dnem 1. července 1918 počalo se kuřivo v trafikách vydávati pouze na lístky (= tabačky). Na 1 týden mělo býti vydáváno 12 doutníků nebo 32 cigaret (po případě 1 balíček cigaret tabáku) nebo 2 balíčky kuřlavého tabáku, avšak dostalo se polovice a méně, kuřáci měli půst. Ku všeobecnému nedostatku všech možných potřeb životních přidružil se záhy nedostatek petroleje, svíček a svítiva vůbec. Petrolej vydáván jednou za onoho času na lístky; avšak 1 litr petroleje měl vystačiti na 14 dní, měsíc i déle. Proto lidé na venkově opatřovali si petrolej – jako mnohé jiné potřeby – výměnou od lidí z měst za mléko aj. Hroby – po dobu války – nesměly býti na dušičky osvětlovány, v domech i na ulicích byla za dlouhých večerů tma. Jelikož nebylo tuků, nebylo ani mýdla, ač lístků na mýdlo (= mýdlenek) bylo dost. Jeden ústřížek (z mýdlenky) opravňoval k odběru „jednoho kusu“ mýdla „v měsíci“, bylo-li totiž; též v náhradu za mýdlo vydáván mýdlový prášek. Proto lidé počali si vyráběti mýdlo sami, ač sehnali si sodu, o kterou byla též veliká nouze.

* 1 mýdlenka:

Během dlouhé války veškeré zásoby rozličných potřeb životních (šatstva, prádla, obuvi, mýdla, sody, léčiv aj.) spotřebovány a ježto nebylo surovin k výrobě, nedostávalo se všeho. Nejpotřebnější věci přinášeli na venkov lidé z měst, ale nikoliv za peníze, nýbrž na výměnu za potraviny. Znenáhla vraceli se lidé k prvotnímu stavu, kdy nebylo ještě peněz – vyměňovali si věci navzájem. Za mouku, obilí, potraviny – dříví uhlí, petrolej, šatstvo a různé výrobky a potřeby. Nejhledanější ovšem byly potraviny, kterých se zmocnili znenáhla lichváři prodávající je z ruky do ruky stále dražší. Tak vznikl řetězový obchod, německy „Kettengeschäft“, z čehož povstalo nové slovo za války – před tím neznámé – „ketašení“ a odtud dáváno lichvářům jméno „keťas“, nyní tak často užívané.

Všeobecný nedostatek všeho, nouze, bída a hlad – nejvíce v městech – dostoupily svého vrcholu na jaře r. 1918. Brzy objevily se následky.

Lid z měst v houfech přicházel do statků, dvorů a mlýnů a žádal potraviny za peníze; pak ale počal i rabovati. Tak počátkem května r. 1918 z Kladna a okolí houfy lidí vypravili se

na venkov, přepadali statky, mlýny a dvory a drancovali. Tak vydrancováni dvory na Lánech, ve Mšeci (Háje), v Rudě, ve Mšec. Žehrovičích, mlýn v Srbčici aj.

Zástupy hlad. lidu ve Třtici (1918)

Dne 7. května t.r. dopoledne přivalil se také do zdejší obce zástup lidí z Kladna, z Nov. Strašecí a okolí a zamířil hned do zdejšího dvora. Ač byl dvůr obsazen četou vojáků, vznikl zástup dovnitř a vynutil si prodej bramborů, jež měly být pro stát rekvírovány. V krátké době byly veškeré brambory ze dvora pryč; někteří odešli s nimi, aniž zaplatili. Odpoledne přišel od Nov. Strašecí nový zástup lidí. Ten však po krátké zastávce odešel do Srbče, kdež raboval v parním mlýně a jinde. Při tom ukradeno bylo obilí a mouka – i lidem chudým, kteří je tam přivezli k semletí. K zástupům přidávali se však i domkáři, kteří o bídě ani nevěděli, chtějíce k něčemu lacino přijít. Následkem těchto událostí bylo hned 8. května t.r. v okresích novostrašeckém, slánském a kladenském vyhlášeno „stanné právo“. Mnozí pykali pak za to vězením a jinými tresty.

Ježto během války nedostávalo se mužů všude čím dál více, musely namnoze ženy samy vykonávat polní aj. práce; na elektrických drahách v Praze a na železnicích přibývalo stále konduktérek.

Opuštěné ženy a rodiny dostávaly od úřadů vyplacené hubené válečné podpory na živobytí. K vůli zabezpečení těchto podpor vykonáno během války mnoho tak zvaných „válečných sňatků“, při čemž ženich, meškající někde na frontě, zastupován zástupcem.

Zvláštností války bylo též zavedení po dobu letní tak zvaného „letního času“, dnem 1. května 1916 (později od 15.4.), aby prý se ušetřilo (?). Za tou příčinou v půlnoci 1.5. t.r. postrčeny o 1 hodinu kupředu, takže pak přelhávaly ukazující stále o 1 hodinu více. Tak i to slunce mělo se řídit dle rozkazů úředních; mělo dříve vstávat. V úřadech a ve školách úřadováno o 1 hodinu dříve, na drahách opraveny dle toho jízdní řády. Na venkově však – vzdor všem rozkazům – řídil se lid většinou dle starého pravého času.

Válečné půjčky

Ježto k vedení války potřeboval stát nesmírných peněz (denně as 50 milionů K), vypisovány válečné půjčky (celkem osm). Učitelstvu a úřednictvu nařízeno propagovat tyto půjčky dům od domu. Každý musil upisovat i školní děti. Úřady předepisovaly bankám a peněžním ústavům, kolik musí upsat, přímo donucovaly majetnější občany vojsku udělovány dovolené dle toho, kolik kdo upsal. Ku zvýšení úpisů pracovala reklama v novinách, letáky, zprávy o domnělých vítězstvích atd. Mimo to pořádány „obětní dny“, „týdny Červ. kříže“, „týdny na ochranu kojenců“, kdy po ulicích a domech konány veřejné sbírky. Školám nařízeno, aby děti pletly vlněné ponožky, nátepičky, kukle aj. pro vojsko.

Zásilky vánoč. dárků vojínům (ze Třtice) do pole

Před vánočními r. 1915 pořádáno učitelským sborem zdejším dětské divadelní představení, z jehož výtěžku zakoupeny pro vojiny v poli (rodáky zdejší): čokoláda, bonbóny, suchary, kostky polévkové a čajové, mýdlo, polní lístky pošt. a kuřivo. Tak rozesláno do pole zdejším vojínům 69 balíčků a do každého vložen dopis školních dětí. Jak milé byly vojínům tyto malé sice dárky, svědčí mnohé děkovací přípisy vojínů, jež došly správě školy a na památku každého roku uspořádala škola italským uprchlíkům zdejším a jejich dětem domácí slavnost vánočního stromku, k čemuž děti školní zdobily stromek cukrovinkami a ovocem. Děti uprchlíků poděleny pak ovocem, školními potřebami, obr. knížkami, hračkami a punčochami.

Ač Čechy a Morava odvedly státu pro výživu lidu nejvíce (až 84%) a bez nich byl by se stát brzy zhroutil, přece s námi nakládáno nejhůře. Vše směřovalo k úplnému vysátí těchto zemí. Nejen obilí, mouka, dobytek a uhlí vyváženo odtud do ciziny, ale i ovoce, zelenina a jiné plodiny. Jakmile uzrály třešně, již tu bylo množství nakupovačů z Německa aj., kteří ovoce přepláceli a s povolením úřadů vyváželi do Německa i do Vídně. Němci a Vídeňáci si pochutnávali na našich třešních (ovoci) a zelenině a Praha a města naše byla bez nich nebo je musila draze platit.

Ve všeobecné nouzi, která v Rakousku panovala, Uhry mu nepřispěly ničím, ač tam bylo

všeho dost. I pivo uherské zapovězeno vyvážeti do Rakous.

Během války vězněno a integrováno 3 500 čes. lidí, 1 500 čes. lidí popraveno. Příslušníkům republ. čsl. způsobeno škody za 676 400 000 Kč.

Vláda rakouská mající zlé svědomí nedůvěřovala Čechům, nenáviděla nás a pronásledovala za války všemožné. Zakázáno cvičiti školní mládež v tělocvičnách sokolských, rozličné vlastenecké spisy a zpěvníky zabavovány, vlastenecké spisy Jiráskovy a jiných spisovatelů čes. vylučovány z knihoven, pokladničky matiční a krabičky na sirky opatřené slovanskými barvami zabavovány, nálepky, papíry a obálky se znaky zemí koruny české zakázány atd. Ve školních čítankách a učebnicích nesmělo býti ničeho, co by připomínalo český život, dávnou historii a slávu českou nebo slovanskou vzájemnost. Proto veškeré dosavadní výborné čítanky a učebnice i mluvnice a zpěvníky byly ze škol odstraněny a zavedeny nové přísně „rakušácké“, oplývající lojalitou a chválou panovníků habsburských. Rakouská národní hymna musila býti zpívána při každé vhodné příležitosti (vždy na konci mše škol.), aby vštěpováno bylo mládeži, že říš. rakouská nepomine.

Neutěšený a smutný byl život za války:

Továrny a dílny (mimo ony, kde vyráběny střely a zbraně) ztichly, řemeslníci přestali pracovati – neměli z čeho – krámy obchodníků a hostince zpustly, neměli co prodávati -, na ulicích a ve světnicích za dlouhých zimních večerů tma a smutno. Tu sedávali pohromadě při „černé hodině“ – často v studených světnicích členové rodiny a známí a smutně vzpomínali na své drahé, kteří daleko od domova na frontách v cizích zemích zkoušeli, trpěli a hynuli.

„Zda jsou ještě na živu?“ „Zda-li se kdy navrátí a jak?“ „Snad zmrzačení?“ „Či snad již kosti své složili v cizí zemi?“ Tyto mučivé myšlenky a otázky v hlavách a bolest, smutek v srdcích – tak strávili den za dnem. Nedočkavě očekávali, zda pošta nějaké zprávy jim přinese. Jak potěšil každého polní lístek, kterým často po dlouhé době oznamoval vojín (otec nebo syn), že je dosud zdravý a živ. Někde však marně čekali den za dnem na nějakou zprávu od svých drahých. Uplynuly měsíce, ba i rok, a více let a otec neb syn nedával o sobě věděti, jako by do vody padl. Hrozně tušení zmocňuje se opuštěných. V úzkostech uveřejňují v novinách dotazy, zda by někdo mohl podati zprávu o vojínovi toho neb onoho pluku. V novinách bývaly celé řady dotazů o nezvěstných vojínech. Mnozí dostávali po skončených bitvách úřední oznámení, že syn neb otec jejich padl prý „na poli cti“ a kde je pochován. Nářek a pláč byl pak domovem v opuštěné rodině. Jak mnoho slz a bolesti způsobila dlouhá, děsná válka tato! Jak mnoho škod na jmění, majetku způsobila! Jaké spousty nadělala na mravech lidstva, které zesurovělo! Rozmohla se hrozně ziskuchtivost, lichva aj. Spravedlnost božská i lidská volá po tom, aby dostalo se odplaty tomu, kdo ji způsobil. A přece „krvavý“ císař. Vilém odplatě až dosud ušel.

Národ náš v dlouhé této válce utrpěl těžkých škod a ztrát. Tisíce nejlepších svých synů ztratil a hroby české pokrývají všechna bojiště ve Francii, v Itálii, v Tyrolsku, v Přímoří, v Srbsku, v Albánii, v Haliči, v Polsku, v Rusku, v Rumunsku, na Urale a v Sibiři.

Avšak co tisíců našich lidí zahynulo doma z hladu, z podvýživy!

Aby zachráněna byla chudina a děti – naše budoucnost – hlavně ve velkých městech – zejména v Praze – utvořeno v Praze lidumilné sdružení „České Srdce“, které sbíralo milodary na penězích, zejména však mouku, potraviny a oděv a vyhledávalo rodiny na venkově, které by přijaly nebohé děti na výživu (v listop. 1917). Přemnohé rodiny přijaly na jeho výzvu dítky z měst – jako „národní hosty“, a tak bylo tisíce dítek zachráněno.

Na podnět učitelstva zdejších vykonaly také zdejší dítky školní před velikonočními svátky r. 1918 sbírku potravin po obci ve prospěch „Čes. Srdce“ v Praze. Sebráno 145 vajec, 1 pytel bramborů, 3 chleby a ještě něco peněz.

Hrozným průvodcem každé války bývají epidemické nemoci: Cholera, tyfus, úplavice aj. Proti všemu očekávání – díky pokročilé vědě lékařské a zdravotním opatřením – nerozšířily se během války a po válce epidemické nemoci, ale zůstaly omezené na nemocnice, kdež také mnoho nešťastníků jimi zahynulo.

Avšak koncem září r. 1918 rozšířila se skoro ve všech zemích evropských tak zvaná španělská chřipka, která si všude mnoho obětí vyžádala.

I ve Třtici v měsíci říjnu 1918 umřelo tou nemocí v krátké době několik lidí a dětí.

Aby bylo patrné, jak stoupaly ceny potravin aj., jest zde tabulka následující (ceny v korunách):

Druh	1913	1914	1915	1916	1917	1918	1921
Hovězí maso 1 kg	1,80	1,90	4,80	6,-	10,-	14,-	18,-
Vepřové maso 1 kg	1,90	2,50	6,60	10,-	24,-	46,-	
Telecí maso 1 kg	1,60	1,96	3,60	6,60	14,-	18,-	
Skopové maso 1 kg	1,40	1,92	3,60	8,-	16,-	24,-	
Sádlo vepřové 1 kg	1,60	2,56	8,-	16,-	40,-	58,-	
Lůj hovězí 1 kg	1,10	1,52	5,80	10,-	20,-	40,-	
Mouka č. 0 1 kg	0,48	0,72	2,-	3,-	8,-	16,-	
Vejsce 1 kopa	3,60	10,-	14,-	26,-	58,-	72,-	120,-140,-
Čerstvé máslo 1 kg	3,-	4,-	8,-	18,-	38,-	64,-	
Hrách 1 kg	0,50	0,70	1,65	4,-	10,-	18,-	
Čočka 1 kg	0,40	0,90	2,-	4,-	12,-	20,-	
Rýže 1 kg	0,52	0,90	2,80	16,-	36,-	62,-	později nebyla
Husa (k peč.) 1 kus	5,-	8,-	14,-	22,-	60,-	70,-	100,-
Kuře 1 kus	1,-	2,4	3,20	6,-	16,	26,-	
Kachna	2,80	5,-	6,-	10,-	28,-	40,-	
Brambory 100 kg	6-7,-	11,-	18,-	22,-	60,-	120,-	
Cukr 100 kg	78,-	83,50	95,-	250,-	800,-	1600,-	
Mýdlo 6 kg	0,58	---	---	---	---	30,-	
Káva zrnková 1 kg	4,10	4,80	6,-	20,-	68,-	90,-	
Víno (obyč.) 1 l	1,-	1,20	1,80	3,50	6,-	8,40	24,-
Pivo obyč. ½ l	0,14	0,28	0,30	0,60	1,-	1,10	1,60
Pár níz. botek	10,-						400,- a více
Klobouk	6-10,-						100,- a více
Oblek prostř.	24,-						1000,-
Košile 1 kus	4,-						100,-
Pšenice 1 q	18,-						460,-
Žito 1 q	15,-						400,-
Oves 1 q	12,-						330,
Kráva (prostř.)	220,-						12000,- a více

Vítězné ukončení války čtyřdohodou a hrdinské činy našich českoslov. legií spolu s neúnavnou činností dr. Masaryka a jeho druhů přinesly nám samostatnost. Ale i ve vlasti naší bylo za války pilně pracováno v tom ohledu; zejména byla to činnost „Maffie“. Koncem května 1917 svolána byla konečně po 3 letech znova říšská rada. Před zasedáním říš. rady podalo 150 českých spisovatelů českým poslancům památný projev, v němž je vyzívají, aby neohroženě hájili svobody národa čes., jeho práva a požadavky. Nato svaz českých poslanců podal v poslanecké sněmovně (³⁰/v. 1917) státoprávní prohlášení, v němž ohlásil, že se bude domáhati sloučení všech větví československého národa v demokratický stát českoslov., který by zahrnoval i Slováky uherské.

Dne 6. ledna 1918 (o 3 krále) sešli se veškerí poslanci čeští (i ti, odstoupení zbaveni mandátu) na sjezdu v Praze; manifestováno pro sebeurčení nár. čes. a pro účast na mírovém kongresu.

Dne 13. dubna 1918 sešel se v Praze valný sněm českoslov. poslanců, spisovatelů, zástupců obcí aj., aby manifestoval pro svobodu a samostatnost našeho národa a odsoudil urážku ministra zahraničí hr. Czernina učiněnou národu našemu. Po řečech předs. svazu čes. poslanců Staňka a ministra čes. spisovatele Jiráska složilo shromáždění slavnou přísahu, že bude každý svorně a věrně pracovati pro osamostatnění naše a že všichni vytrvají až do plného vítězství věci naší.

Podobné prohlášení učiněno též dne 28. září 1918 v Praze. Dne 12. října 1918 podali čes. poslanci Staněk, dr. Fisdler, Hruban a Tusar císaři Karlu tato požadavky:

1. Bezodkladné dosazení vlády čes.
2. Účast nár. čes. na mírovém sjezdu
3. Předložení všech českých pluků z jiných zemí do Čech

K tomu odpověděl císař manifestem, který nijak neuspokojil, a proto odmítnut.

Již dříve zvolen ze zástupců celého našeho národa „Národní výbor“ v Praze, který vedení všech akcí a celého národa převzal. (Mezitím porážky a zmatky na frontě rakouské i německé se množily).

Dne 26. října 1918 odjelo poselství čes. poslanců do Švýcarska, kdež v Ženevě vyjednávalo se členy českoslov. vlády pařížské o vyhlášení samostatnosti, avšak ještě dříve než se vrátilo, převrat proveden. Rakousko shnilé dodělávalo; až konečně kapitulovalo a přijalo podmínky presidenta amer. Wilsona, kde uznalo samostatnost státu československého. Telegrafická zpráva o tom došla do Prahy po 9. hod. dopoledne dne 28. října 1918 a rozletěla se bleskurychle po Praze i po venkově. „Národní výbor“ ihned ujal se vlády, převzal veškeré úřady a vydal svolání k lidu.

Nepopsatelné nadšení zmocnilo se všeho lidu v Praze. V krátké době proudily ulicemi ozdobenými prapory nepřehledné zástupy lidu za zpěvu a hudby. Sokolstvo a členové dělnických tělocvičných jednot udržovali pořádek, který nikde nebyl porušen. Z domů a úřadů snímány rakouské znaky (orlové 2hl.), důstojníci a vojáci snímali z čepic odznaky rakouské, nahrazovali je trikolórami a dávali se do služeb státu československého. Nadšení nebralo konce a rozšířilo se ihned po všech vlastech československých, kam telegraf zprávy roznášel.

**Den 28. října 1918
bude věčně zlatým písmem
zapsán v dějinách našeho národa !**

Tohoto památného dne bylo navždy odzvoněno shnilé říši rakousko-uherské i dynastii habsburské.

V historii národa československého stal se tu obrovský, nedozírně významný převrat.

Po 300leté porobě a krutovládě habsburské, stali jsme se konečně samostatnými a nezávislý samostatný stát československý stal se skutkem.

Nejen Čechy, Morava a Slezsko, ale i Slovensko, které přes 1000 let úpělo pod krutovládou maďarskou, spojeny v jeden stát.

Od 28. října 1918 sami si budeme dávat zákony, od tohoto dne nebude nás více vysávat a utlačovat vláda cizácká. Miliony daní nepůjdou více do Vídně, ale zůstanou doma ku zvelebování našeho státu, školství a podniků národních!

Slavnost ve zdejší obci konala se v neděli dne 3. listopadu 1918 a vydařila se za krásné sluneční pohody znamenitě. Dopoledne shromáždil se malebný průvod: v čele školní dítky s praporečky, veškeré spolky, obecní zastupitelstvo, hoši a dívky v národních krojích a zástupy všeho lidu na dolní návsi. Před 11. hod. odebral se pak průvod za zvuků veselé hudby do kostela, kdež sloužena slavná mše svatá. Když po skončené mši veškeren lid za průvodu hudby zanotoval nadšeně národní čes. hymnu „Kde domov můj?“, nezůstalo snad jediné oko bez slzí radosti. Bylo to zajisté poprvé, co ozvala se velebná naše hymna klenbou zdejšího kostelíka. Odpoledne v 1 ½ hod. shromáždil se tentýž průvod opět na dolní návsi. V čele jela četa banderistů na koních a v průvodu byl sbor družiček s ozdobenou lípou „Svobody“, která pak byla na památku blíže horní budovy školní zasazena.

Za zvuků hudby odebral se pak průvod k horní budově školní, kdež na ohrazeném místě u kříže připraveno místo pro památnou lípu (za tím účelem tam již dříve poráženy 3 kaštany, které tam stávaly). Slavnostní řeč proslovil říd. učitel. Vzpomenul v ní velikých zásluh našich slavných legií, našeho slavného národního Osvoboditele dr. Masaryka, pres. amer. Wilsona a států dohodových, jímž všem provolána hlučně „sláva“. Na to průvodem hudby zapělo celé shromáždění nár. českou hymnu „Hej Slované“ a jiní národní písní, při čemž zasazena okrášlená lípa „Svobody“. Potom odebral se průvod k oběma horním sadům (na návsi u dvora), které nově pojmenovány a postaveny tu nové tabulky s nápisy: „Sad Wilsonův“ a „Sad Masarykův“. Odtud pak hnul se průvod na dolní náves, kde v sadě postavena tabulka s novým pojmenováním „Sad čsl. legií“. Zdařilá tato slavnost ukončena pak koncertní a taneční zábavou v hostinci obč. Frt. Vágnera.

Po ukončených slavnostech vrátil se lid opět ku své práci, kterou nyní zajisté s větší chutí mohl konati, neboť věděl, že plody práce zůstanou doma, že pracuje pro svobodnou vlast svou.

Po dlouhé době opět zavlály čes. prapory z býv. královs. hradu na Hradčanech, jež zabral Nár. Výbor; Sokolové a střelci češ. udržují tu stráž.

Z úřadů státních odcházejí něm. nepřátelští úředníci a jejich místa obsazují Češi. Maďarské a jiné cizí pluky opouštějí Čechy a české pluky s radostí lidem vítané vracejí se po dlouhé době opět do vlasti, ve vlacích slavnostně vyzdobených. Československé vojsko musilo pak brannou mocí obsadit města a místa ve zněmčeném území v Čechách, ježto Němci nechtěli uznati vládu československou. Naši nepřátelé v poslední chvíli chtěli ještě vyvézt za hranice, co se jen dalo, hlavně potraviny; avšak ostražitost čes. úřednictva tomu zabránila a mnoho vagonů vrátilo zpět. Tak i knížeti Fürstenbergovi, nepříteli Čechů, zabaveno mnoho zásob, které chtěl z Lán odvézt do Vídně.

V neděli dne 3. listopadu 1918 vykonal čes. lid v ohromných zástupech pouť na Bílou Horu, aby zde manifestoval, že odčiněny jsou následky nešťastné bitvy bělohorské r. 1620. Při návratu davů do Prahy strhl lid Mariánský sloup na Staroměstském náměstí, jenž připomínal pokoření Čechů po bitvě bělohorské.

Dne 14. listopadu t.r. sešlo se ústavodárné „Národní Shromáždění“, jež slavnostně zahájil jeho předseda dr. Karel Kramář. Tu prohlášen rod habsburský za zbavena všech práv na trůn český, náš stát československý prohlášen svobodnou československou republikou a prvním jejím presidentem zvolen náš národní Osvoboditel dr. Tomáš G. Masaryk (zároveň zrušeny později tituly šlechtické a schváleno zabrání velkostatků pro bezzemce aj.).

Předsedou sněmovny zvolen Fr. Tomášek, místopředsedy Fr. Udržal, dr. Ant. Hajn, Al. Konečný a Slovák dr. Metoděj Bela.

Za členy vlády československé zvoleni: Dr. K. Kramář minist. předsedou, dr. Edvard Beneš ministrem zahraničí, Gustav Heberman (minist. vyučování), dr. Mořic Hruban (min. umění), Václav Klobfáč (min. nár. obrany), Kar. Prášek (min. orby), dr. Alois Rašín (min. financí), Fr. Staněk (min. veřej. prací), dr. Fr. Soukup (min. spravedlnosti), dr. Ad. Stránský

(min. obchodu), Jiří Stříbrný (min. pošt), dr. Vavro Šrobár (min. zdravotnictví), dr. Mil. R. Štefaník (min. vojenství), Ant. Švehla (min. vnitra), dr. Lev Winter (min. lid. péče), dr. Bohusl. Vrbenský (min. lidovýživy) a dr. Izidor Zahradník (min. železnic).

Památným zůstane vždycky den 21. prosince 1918. Toho dne přijel po 4 letech pobytu v cizině do Prahy náš národní Osvoboditel a 1. prezident republiky československé dr. Tom. G. Masaryk. Vjezd jeho do Prahy byl triumfální a uvítání jeho velkolepé, jakého snad Prahy dosud neviděla. Statisíce lidu pražského a ze všech končin čsl. republiky vítalo srdečně a nadšeně presidenta, jenž ve slavnostně ozdobeném vlaku přijel se svou družinou v 1 hod. odpoledne na Wilsonovo nádraží, vítán všude po cestě od hranic českých na všech nádražích. Praha slavnostně vyzdobená uvítala ho královsky za hlaholu všech pražských zvonů a výstřelů z děl. Na Václavském náměstí a v ulicích, kudy průvod měl se ubírat, tísnila se hlava na hlavě, diváci obsadili nejen všechna okna, ale i střechy domů a jiná místa dostupná. Netrpělivě čekaly zástupy již od časného rána na vykázaných místech a bouře jásotu ozývala se bez přestání, když v nekonečném průvodu konečně přibližoval se slavnostně květinami ozdobený automobil presidentův, obklopený po stranách trojnásobnou čestnou stráží legionářů čsl. Vřele uvítán byl president dr. K. Kramářem (min. předs.) a ministrem spisovatelem Al. Jiráskem na Wilsonově nádraží; potom též na Staroměstském náměstí pražským tehd. starostou dr. Přem. Šamálem. Již za šera dorazil slavnostní průvod do sněmovny na Malé Straně, kdež složil slavnostní slib dr. Masaryk jakožto president českosl. republiky, načež odebral se do svého sídla – hradu pražského – jenž po staletích hostil opět vládců z krve české. Dne 22. prosince 1918 přednesl president 1. své poselství ve hradě pražském před členy Národního Shromáždění a zástupci spojeneckých mocností.

V prosinci 1918 vykonala zd. mládež školní za dozoru učitelstva po obci sbírku ve prospěch sirotků a rodin po padlých legionářích čsl. jež vynesla celkem 237,10 Kč. V listopadu 1918 vyhořely ve dvoře kolny s vel. množstvím obilí nevymláčeného.

89

1919

1919

Ve „štědrých dnech“ československého Červeného Kříže dne 25. března 1919 sebráno v obci zdejší 216,16 Kč, ve prospěch jmenovaného lidumilného zařízení.

89

V dubnu t.r. vykonána ve zdejší obci sbírka zlatých a stříbr. mincí a věcí pro zlatý poklad čsl. republiky.

Dne 19. ledna 1919 zahájen ve Versailles u Paříže mírový kongres, v němž zastupovali naši republiku dr. K. Kramář a dr. E. Beneš.

89-90

Ve dnech 3. až 9. března 1919 provedeno po celé republice českosl. překolkování bankovek, při čemž polovina předložených těchto peněz papírových stažena. Po celou tuto dobu hranice republiky čsl. přísně uzavřeny, aby se k nám nedostaly papírové peníze (rakouské) z jiných zemí. Na to proveden též soupis veškerého movitého jmění a pohledávek knihovnic v republice čsl. ku zjištění veškerého národního majetku.

Zaznamenati sluší smutný den 4. května 1919. Toho dne zahynul dr. Mil. R. Štefaník, náš ministr vojenství, znamenitý hvězdář a jeden z nejzasloužilejších budovatelů samostatnosti českosl., když létadlem vracel se po více letech do vlasti osvobození. Létadlo se zřítilo, když chystalo se přistáti nedaleko Bratislavy na Slovensku. Čest nehynoucí budiž jeho památce! Sotva několik měsíců uplynulo od skončení války světové a již novou látku začali. Maďaři. Vpadli se značnými silami v květnu 1919 do Slovenska, jež chtěli opět zpět dobýti; byli však brzy přinuceni Slovensko opět vykliditi (pálili, vraždili a loupili; co mohli odvěkli Maďaři domů). V bojích těchto padlo mnoho našich statečných lidí.